

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

Vo štatku maas.

i. Kravaj 2. Které je obelili a geina lanška galomická
vo platne aneb roflataud

1.) Platna tenkeho 22. Riffy

2.) Trebovino - 25. Riffy

3.) Koncuro konopného platna povesného roflého 160. riffy.

4.) Pantufas. a duina roflný 1. a 2. riffy

6. Oplecka dolčomj 8.

7.) Geina roflná futna nortas.

Magyar Értéktár
Nyíregyháza

A) Zdoboto roflého Banacharom a legujem, mozes Nebosky Jecu
na derčatlu Buzanby Rhu 3laty 100.

Pjstos, pripomenute lanške Gelatto.

3 Platna 5. Koncuro, roflčica kšidom gest 20. riffy.

Geinu perinu pšatnu a bze slannice.

Oplecka 4. dolčomj. a platna dolčomého gestu na 2. opleck
Hru

- Z OBSAHU: S L A V K O V S K Ý, Peter: Tradičná agrárna kultúra sloven-
ských kolonistov na Dolnej zemi – problém sociálnej a kultúrnej
adaptácie
- B O T Í K, Ján – B O T Í K O V Á, Marta: Slovenská komunita
v Níredháze. K formovaniu skupiny Tirpákov
- S T O L I Č N Á, Rastislava: Kulinárna kultúra ako identifikačný
znak dolnozemsých Slovákov
- B E N Ž A, Mojmir: Etiketa oslošovania sa medzi príbuznými
na Slovensku a v prostredí slovenských menšín v krajinách
strednej a južnej Európy
- K R Á T K A, Zuzana: Komunikácia ako atribút etnickej a socio-
profesijnej identity (na príklade multietnického prostredia
zaoceánskych lodí)

Na obálke:

Prvá strana: *Detail z reprodukcie testamentu v článku J. Botíka a M. Botíkovej*

Preklady: Svatava Šimková, Marta Botíková, autori textov

Dear reader,

Slovenský národopis (Slovak Ethnology) is a quarterly with a long tradition, edited in the Slovak language by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava, Slovakia.

This review publishes papers from all spheres of Slovak folk culture, past and present, including minorities and Slovaks abroad. The journal's articles range from research on the folk culture of every region of Slovakia (folk architecture, arts and crafts, costumes and clothing, folktales, songs, customs, traditions etc.) through information on activities of ethnological research centres and museums, archival materials, book reviews to theoretical and comparative analyses of topical issues. The most interesting studies are published in English, and all the articles in Slovak have extended English summaries.

As the only periodical specifically devoted to the comparative study of Slovak folk, Slovenský národopis deepens the understanding of folk cultures throughout the world.

By becoming a regular subscriber of Slovenský národopis you will help to support an authoritative review for everyone interested in Slovak folk culture.

Distributed by:

Slovak Academic Press, Ltd.,
P.O. Box 57, Nám. slobody 6
810 05 Bratislava
SLOVAKIA

Electronic version accessible via Internet

URL <http://www.sappress.sk> <http://www.etnologia.sk>

HLAVNÁ REDAKTORKA
Gabriela Kiliánová

VÝKONNÉ REDAKTORKY

Hana Hlôšková
Tatiana Podolinská

Michaela Ferencová
Tatiana Bužeková

REDAKČNÁ RADA

Marta Botíková, Dušan Deák, Ľubica Droppová, Bernard Garaj, Martin Kanovský, Eva Krekovičová, Jan Krist (ČR), Peter Salner, Zdeněk Uherek, (ČR), Miroslav Válka, (ČR), Iveta Zuskinová

Slovenský národopis je evidovaný v medzinárodných bibliografických databázach: MLA, CEEOL, Ulrich's, Willings, CEJSH a ERIH (impaktovaná databáza ESF)

Slovenský národopis

ČASOPIS ÚSTAVU ETNOLÓGIE SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online
sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV
(v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné
zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

ŠTÚDIE

- S l a v k o v s k ý, Peter:** Tradičná agrárna kultúra slovenských kolonistov na Dolnej zemi – problém sociálnej a kultúrnej adaptácie..... 5
- B o t í k, Ján – B o t í k o v á, Marta:** Slovenská komunita v Níredháze. K formovaniu skupiny Tirpákov..... 21
- S t o l i č n á, Rastislava:** Kulinárna kultúra ako identifikačný znak dolnozemsých Slovákov..... 44
- B e n ž a, Mojmír:** Etiketa oslovenia sa medzi príbuznými na Slovensku a v prostredí slovenských menšín v krajinách strednej a južnej Európy..... 59
- K r á t k a, Zuzana:** Komunikácia ako atribút etnickej a socio-profesijnej identity (na príklade multietnického prostredia zaoceánskych lodí)..... 68

MATERIÁLY

- J á g e r o v á, Margita:** Digitalizácia ako forma ochrany kultúrneho dedičstva a jej aplikácia v edukačnom procese (správa o projekte)..... 86
- F a l ť a n o v á, Lubica:** Taiwan očami etnológa (príklady lokálnych iniciatív)..... 88

DISKUSIA

- H l i n č í k o v á, Miroslava:** Od multikulturalizmu k asimilácii - úloha národného štátu pri integrácii migrantov..... 95

ROZHLADY – SPRÁVY – GLOSÝ

- Antonín Satke (12. 11. 1920 – 30. 11. 2008) (Andrea Z o b a č o v á)..... 102
- O najlepšiu monografiu regiónu Topoľčany (Ladislav M l y n k a)..... 104
- Valné zhromaždenie Českej národopisnej spoločnosti a vedecká konferencia (Hana H l ô š k o v á)..... 105

- XV. konferencia Medzinárodnej asociácie orálnej histórie (Petra Ch r e n k o v á)..... 107
15. ročník Etnofilmu v Čadci (Zuzana B e ň u š k o v á)..... 110
- Konferencia "Mesto v ikonografii, legende, rozprávani..." (Magda P a r í k o v á)..... 112
- Konferencia "Paměť města..." (Monika V r z g u l o v á)..... 115
- Seminár "Etnológ a múzeum" XII. (Soňa Š t a n g o v á)..... 117
- Ludová prozaická tradícia na Slovensku... (Jana P á c a l o v á)..... 118
- Celoslovenská prehliadka ŠVK v odbore etnológia (Elena F e j d i o v á - Miroslava B o b á k o v á)..... 121
- Čestná plaketa SAV Ludovíta Štúra Rastislave Stoličnej..... 123

RECENZIE – ANOTÁCIE

- Z. Kiczková a kol.: Pamět žien. O skúsenosti sebaútvárania v biografických rozhovoroch (Magdaléna G ó r s k a)..... 124
- A. Simon: Telepesek és telepes falvak dél Szlovákiában a két világháború között (Marta B o t í k o v á)..... 131
- J. Podolák: Tradičné poľnohospodárstvo na Slovensku (Stanislav H o r v á t h)..... 131
- J. Staňková - L. Baran: Tradiční textilní techniky (Juraj Z a j o n c)..... 134
- P. Žeňuch (ed.): Kyrillische paraliturgische Lieder Edition des handschriftlichen Liedguts im ehemaligen Bistum von Mukačevo im 18.-19. Jahrhundert (Hana U r b a n c o v á)..... 140

CONTENTS

STUDIES

S l a v k o v s k ý, Peter: Traditional Agrarian Culture of Slovak Colonists at Dolná Zem.....	5
B o t í k, Ján - B o t í k o v á, Marta: Slovak Community in the Town of Niredhaza forming the "Tirpak" Group Identity.....	21
S t o l i č n á, Rastislava: Culinary Culture as an Identification Sign of the Slovaks from Dolná Zem.....	44
B e n ž a, Mojmír: Etiquette as a Style of Addressing Relatives in Slovakia and in the Environment of Slovak Minorities in Countries in Central and Southern Europe.....	59
K r á t k a, Zuzana: Communication as the Attribute of Ethnical and Socio-professional Identity (on example of multiethnic territory of cruise ships).....	68

MATERIALS

J á g e r o v á, Margita: Digitalisation as a Form of Protection of Cultural Heritage and its Application in Education (project report).....	86
F a l t á n o v á, Ľubica: Taiwan - Through the Eyes of Ethnologist.....	88

DISCUSSION

H l i n č í k o v á, Miroslava: From Multiculturalism to Assimilation	95
--	-----------

NEWS-HORIZONS-GLOSSARY

Obituary for Antonín Satke (Andrea Z o b a č o v á).....	102
Competition "The best monography on Topoľčany region" (Ladislav M l y n k a).....	104
General assembly of "Česká národopisná společnost" and scientific conference (Hana H l ô š k o v á).....	105
XV. conference of International Association of Oral History (Petra Ch r e n k o v á).....	107

15th unit of Ethnofilm in Čadca (Zuzana B e ň u š k o v á).....	110
Conference "City in Iconography, Legends, Tales..." (Magda P a r í k o v á).....	112
Conference "Memory of City..." (Monika V r z g u l o v á).....	115
Seminary "Ethnologist and Museum" XII. (Soňa Š t a n g o v á).....	117
Folk Story-telling Tradition in Slovakia... (Jana P á c a l o v á).....	118
National round of ŠVK in Ethnology (Elena F e j d i o v á - Miroslava B o b á k o v á).....	121
Honorary plaque SAS of Ľudovít Štúr for Rastislava Stoličná.....	123

BOOKREVIEWS - ANNOTATIONS

Výzva na publikovanie

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

vyzýva autorov, aby prispeli do pripravovaného čísla
ročník 57, číslo 3/2009
zameraného na tému

Sociokultúrna/sociálna zmena a adaptácia
(venované životnému jubileu Sone Švecovej)

Problematika sociokultúrnej zmeny a adaptačných procesov, mechanizmov a stratégií je dlhodobou a stabilnou súčasťou etnologického/antropologického bádania. Špecifický rozmer nadobúda spomínaná problematika v podmienkach stredovýchodnej Európy vzhľadom na historické špecifiká tohoto regiónu, ktorý mnohí historici označujú ako "Europe-in-between". Slovensko ako súčasť širšieho stredoeurópskeho priestoru bolo v priebehu "dlhého" 20. storočia konfrontované s častými a zväčša dramatickými politickými a ekonomickými zmenami, ktoré nútili jeho obyvateľov čeliť takejto situácii hľadaním individuálnych aj skupinových adaptačných stratégií.

Uvedená problematika je originálnym spôsobom analyzovaná vo vedeckom diele Sone Švecovej, ktoré napriek absencii jej teoretického rozpracovania je doposiaľ zdrojom cennej vedeckej inšpirácie.

Veľmi aktuálna je sociálnovedná analýza sociokultúrnej zmeny ako aj adaptačných modelov a mechanizmov adaptačných stratégií v kontexte súčasných transformačných procesov post-socialistických krajín.

Redakcia časopisu uvíta vedecké a materiálové štúdie z odborov etnológia, sociálna/kultúrna antropológia a z príbuzných vedeckých disciplín zamerané predovšetkým (nie však výlučne) k nasledujúcim problémom:

- Modernizácia a sociokultúrna zmena v "dlhom" 20. storočí ako problém kvalitatívneho sociálnovedného výskumu
- Sociokultúrna zmena a adaptácia v kontexte post-socialistických transformačných procesov
- Odraz/prejavy sociálnej zmeny v rôznych oblastiach každodennej kultúry a spôsobu života
- Adaptačné stratégie rôznych skupín obyvateľstva/segmentov spoločnosti v podmienkach dramatických politických a ekonomických zmien stredoeurópskeho priestoru v "dlhom" 20. storočí
- Sociokultúrna zmena a civilizačný rozvoj (inšpirácia pohľadom etnografických analýz Sone Švecovej)
- Metodické a metodologické aspekty antropologického/etnologického štúdia sociokultúrnych zmien a adaptačných procesov
- Problematika sociokultúrnej zmeny vo vedeckom diele Sone Švecovej

Termín odovzdania príspevkov: *do 31. mája 2009*

Okrem štúdií zameraných na vyššie uvedenú tému časopis Slovenský národopis celoročne prijíma príspevky do rubriek DISKUSIA, VYHRADENÉ PRE, ROZHLADY – SPRÁVY – GLOSÝ, RECENZIE-ANOTÁCIE.

V ý z v a n a p u b l i k o v a n i e

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

vyzýva autorov, aby prispeli do pripravovaného čísla
ročník 57, číslo 4/2009

Redakcia časopisu uvíta vedecké a materiálové štúdie z odborov etnológia, sociálna/kultúrna antropológia a príbuzných vedeckých disciplín zamerané na

ľubovoľnú tému

Termín odovzdania príspevkov: *do 31. júla 2009*

Okrem štúdií zameraných na vyššie uvedenú tému časopis Slovenský národopis celoročne prijíma príspevky do rubriík DISKUSIA, VYHRADENÉ PRE, ROZHLADY – SPRÁVY – GLOSÝ, RECENZIE-ANOTÁCIE.

Pokyny pre prispievateľov

Prosíme o dodržanie Pokynov pre prispievateľov uvedených v každom čísle časopisu

Svoje otázky, pripomienky ako aj príspevky posielajte na adresu:

Adresa redakcie: slovensky.narodopis@savba.sk

Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied, Klemensova 19, 813 64 Bratislava

tel: 00421-2-52 96 47 07,

fax: 00421-2-52 96 47 07, <http://www.uet.sav.sk/slovenskynarodopis.htm>

ETIKETA OSLOVOVANIA SA MEDZI PRÍBUZNÝMI NA SLOVENSKU A V PROSTREDÍ SLOVENSKÝCH MENŠÍN V KRAJINÁCH STREDNEJ A JUŽNEJ EURÓPY

MOJMÍR BENŽA

*PhDr. Mojmir Benža, PhD. Ústav etnológie SAV, Klemensova 19,
813 64 Bratislava – Slovenská republika,
e-mail: mojmir.benza@savba.sk*

Observation of rules for social behaviour, etiquette, demonstrates both the relation with and respect paid to an individual member of society and the rank the one occupies there. The study presents complexly processed documentary material obtained by research done for the purposes of the *Ethnographic Atlas of Slovakia (EAS)* as well as by research into the traditional culture of the Slovaks living in Poland, the Ukraine, Romania, Croatia, Serbia and Bulgaria. Both types of the research were based on a questionnaire compiled for the needs of the *EAS*. The questions employed concerned the use of the V-address as directed from the wife to her husband, from the younger sibling to the older one, from the children to their parents, and also how the V-address was used by the god-parents, parents-, brothers- and sisters-in-law. Up to now, either set of data has been treated only partially and then published in the *EAS* and in a number of monographs on folk culture of Slovaks in Croatia and the Ukraine, as well as in atlases on folk culture of the Slovaks in Yugoslavia and Croatia. The topic of the T-V address used among relatives has also been dealt with in the *Atlas of Traditional Culture of Slovak Minorities in Central and Southern Europe*.

Kľúčové slová: Slovensko, Slováci v zahraničí, tradičná kultúra, sociálne vzťahy, etiketa oslovovania

Key words: Slovakia, the Slovaks in foreign countries, traditional culture, social relations, etiquette of address

Dodržiavaním pravidiel spoločenského správania, etiketou sa demonštruje vzťah a úcta k jednotlivým členom spoločnosti, ale tiež hierarchia ich spoločenského postavenia. Spôsobom, akým je niekto oslovený, je vyjadrený vzťah oslovujúceho k oslovej osobe, t. j. stupeň príbuzenstva, priateľstva, úcty a spoločenského postavenia. Hlavnou deliacou čiarou v oslovovaní je tykanie, vykkanie a starší spôsob oslovenia – onikanie. Slovenská Encyklopedia Beliana pod heslom Etiketa však až na druhom mieste uvádza, že v širšom význame slova ide v súčasnosti už o zastaraný pojem na označenie súhrnu normatívnych zásad prejavujúcich sa v kultúre vzájomného správania jednotlivcov alebo celých spoločenských skupín; v užšom zmysle významu slova ide o súbor pravidiel spoločenského správania (spoločenských zvyklostí) uplatňovaných v diplomacii, na panovníckych dvoroch ap. Podľa encyklopédie je etiketa založená na konvencii a je vyjadrením niektorých zásad morálky – úcty, dôstojnosti. Pre úplnosť dodávam, že na prvom mieste je uvedené, že etiketa je nálepka na obale výrobku, slúžiaca na informovanie zákazníka (BELIANA IV 2005: 182). Nechcem sa sporiť s autorom hesla, som však presvedčený, že najskôr vznikla etiketa ako súbor pravidiel upravujúcich správanie sa jednotlivcov i skupín navzájom, a až potom nálepka na obale výrobku. Tak isto nemožno etiketu považovať za zastaraný pojem. Proti takémuto tvrdeniu stojí skutočnosť, že ako v minulosti, tak aj v súčasnosti sa vydávali a naďalej úspešne vydávajú a predávajú lexikóny a príručky spoločenského správania sa.

Na etiketu oslovovania sa – na tykanie a vykkanie v rodine a medzi príbuznými, a onikanie v dedinskom spočenstve sa v rámci otázky č. 124 – Príbuzenská terminológia (autor J. Botík) pýtal aj dotazník Etnografického atlasu Slovenska (Dotazník EAS II 1970: 297). Otázky boli venované vykkaniu manželky manželovi, vykkaniu mladších súrodencov starším súrodencom, vykkaniu detí rodičom a vykkaniu si navzájom medzi kmotrovcami, svatovcami a švagrovcami. Pri onikaní sa dotazník pýtal, ktorým osobám sa onikalo v dedine a ktorým mimo dediny. Odpovede získané výskumom (r. 1971 až 1976) v 250 lokalitách z celého územia Slovenska spracovala K. Apáthyová-Rusnáková a publikovala v mape Vykkanie a onikanie v rodine (EAS, 1990: 68, mapa č. 23). Mapa podľa jej autorky zobrazuje prežívanie a zánik zdvorilostného odstupu v osloveniach v najužšej rodine medzi manželmi, medzi rodičmi a deťmi i medzi súrodencami navzájom.

Príbuzenskej terminológii, a v rámci nej aj vykkaniu a onikaniu, sa nevyhol ani výskum spôsobu života a tradičnej kultúry Slovákov žijúcich v štátoch strednej a južnej Európy, ktorý svojím tematickým zameraním úzko nadväzoval na EAS. Pomocou toho istého dotazníka bol (r. 1991 až 2005) zhromaždený dokumentačný materiál zo 78 lokalít nachádzajúcich sa na území Poľska, Ukrajiny, Maďarska, Rumunska, Chorvátska, Srbska a Bulharska. Len časť získaného materiálu bola publikovaná v monografii Ľudová kultúra Slovákov v Chorvátsku (2002: s. 20), v Atlase ľudovej kultúry Slovákov v Juhoslávii (2002: mapy č. 245-248), v Atlase ľudovej kultúry Slovákov v Chorvátsku (2005: mapy č. 178-180) a v monografii Ľudová kultúra Slovákov na Ukrajine (2005: s. 33). Súborne sa k problematike tykania a vykkania medzi príbuznými vrátil až Atlas tradičnej kultúry slovenských menšín v strednej a južnej Európe (2006: mapy č. 130-132).

Ani Etnografický atlas Slovenska, ani Atlas tradičnej kultúry slovenských menšín v strednej a južnej Európe neumožnili detailnejšie publikovať problematiku etikety oslovovania sa medzi príbuznými. K. Apáthyová-Rusnáková sa po vydaní Etnografického atlasu Slovenska k téme už nevrátila, hoci je zaujímavá zvlášť v konfrontácii so súčasným stavom, keď do spoločenského styku čoraz viac preniká neformálnosť, ktorá je vyjadrená tykaním a oslovovaním krstným menom aj medzi príslušníkmi rôznych generácií.

S odstupom času ma téma natoľko oslovila, že som sa k nej rozhodol vrátiť, nanovo štatisticky a kartograficky vyhodnotiť zhromaždený rozsiahly dokumentačný materiál a pokúsiť sa ho detailnejšie spracovať aj interpretovať.

Prvou otázkou výskumu pre potreby Etnografického atlasu Slovenska bolo tykanie a vykanie ženy/manželky mužovi/manželovi a v prípade vykania dôvod, prečo mu vykala. Vyhodnotený materiál jednoznačne dokladá, že na prevažnej časti Slovenska žena v prvej polovici 20. stor. mužovi tykala. Len v oblasti Podunajska žena mužovi vždy vykala. Vykanie ženy mužovi sa vyskytuje aj na ostatnom území, ale ojedinele, nikdy však tak, že by jav vytváral súvislejšiu oblasť výskytu. Vo všetkých prípadoch nebol uvedený dôvod vykania. Tam kde je uvedený, ako dôvod sa uvádza veľký vekový rozdiel medzi manželmi. Výskum v dvoch prípadoch v Honte zaznamenal, že žena mužovi dokonca onikala, pričom v jednom prípade je zaznamenané, že dôvodom onikania bol veľký vekový rozdiel. Muž však svojej žene vo všetkých prípadoch tykal.

Výskumy v prostredí slovenských menšín v štátoch strednej a južnej Európy priniesli v tomto smere omnoho diferencovanejšie priestorové rozloženie oboch javov. V slovenských obciach v Poľsku žena mužovi jednoznačne tykala. Výskyt tykania priamo nadväzuje na priľahlé oblasti Slovenska, kde žena tiež mužovi tykala. Na území Maďarska takmer vo všetkých skúmaných obciach žena mužovi vykala. Výnimku tvorili len obce na severe Maďarska, kde žena mužovi tykala. Situácia korešponduje s pomermi v južnej časti stredného a východného Slovenska, kde sa oba javy vyskytujú popri sebe. Na Ukrajine prevládalo tykanie ženy mužovi. V Rumunsku, na severe v oblasti Bihoru, žena mužovi tykala a na juhu v oblasti Banátu vykala, rovnako ako v susednej oblasti juhovýchodného Maďarska, s ktorou v minulosti Banát tvoril jeden hospodársky i kultúrny celok. V slovenských obciach v Bulharsku žena mužovi tykala. Na území Chorvátska sa oba javy – tykanie aj vykanie ženy mužovi vyskytujú popri sebe. Vzhľadom na pôvod obyvateľstva zo severozápadného Slovenska, ktoré oblasť východnej Slavónie koncom 19. stor. osídlilo, možno tykanie ženy mužovi považovať za pôvodnejšie a vykanie za jav, ktorý bol prijatý až v novom prostredí. Stalo sa tak možno pod vplyvom susednej Vojvodiny v Srbsku, s ktorou východná Slavónia až do zániku Juhoslávie mala bezprostredné kontakty. V Srbsku, na území Vojvodiny, vo všetkých jej troch častiach – Báčke, Srijeme i Banáte žena mužovi v prvej polovici 20. stor. vykala. Kompaktný výskyt javu možno dať do súvisu s osídľovaním Vojvodiny v 18. storočí. Časť kolonistov bola priamo z územia Slovenska, ale časť už z územia súčasného Maďarska, kde pobudla určitý kratší alebo dlhší čas a prišla do styku s tamojším spôsobom komunikácie medzi ženou a mužom. Postup slovenských kolonistov nižšie na juh bol podmienený jednak postupným sprístupňovaním dovtedy neobývaných oblastí, a jednak hľadaním lepších podmienok usadenia sa. Výskum paralelne s vykaním zaznamenal aj tykanie ženy mužovi. Výskyt tykania v tomto prípade považujeme za novší jav, ktorý sa začal presadzovať až na rozhraní prvej a druhej polovice 20. storočia.

Ďalšou otázkou bolo tykanie a vykanie detí svojim rodičom. Na základe vyhodnotenia dokumentačného materiálu možno konštatovať, že deti v prvej polovici 20. stor. svojim rodičom na celom Slovensku vykali. V siedmich prípadoch v západnej časti Slovenska, ktoré však spolu nevytvárajú súvislú oblasť, výskum popri vykaní zaznamenal aj tykanie detí rodičom. Vzhľadom na to, že tykanie sa v týchto prípadoch vyskytuje spolu s vykaním, možno ho vysvetliť len prenikaním nového spôsobu komunikácie detí s rodičmi, ktorý sa presadil až v druhej polovici 20. storočia. Aj v tejto otázke výskum zaznamenal popri vykaní a tykaní tiež onikanie detí rodičom. Vyskytuje sa však veľmi rozptýlene. Napriek

tomu možno konštatovať, že rozdeľuje Slovensko uhlopriečne. Onikanie detí rodičom sa vyskytuje len na území západného, severozápadného a juhozápadného Slovenska. Na ostatnom území sa nevyskytuje.

Tak ako na celom území Slovenska deti svojim rodičom vykali, aj v prostredí slovenských menšín žijúcich v štátoch strednej a južnej Európy deti rodičom v prvej polovici 20. stor. vykali. S najväčšou pravdepodobnosťou možno tvrdiť, že v tomto období ide v strednej Európe o všeobecne rozšírený sociálny a kultúrny jav, bez etnických väzieb.

Na otázku, akým spôsobom oslovovali deti svojich rodičov, nadväzovala otázka, či mladší súrodenci svojim starším súrodencom vykali. Odpovede na otázku rozdeľujú Slovensko vertikálne na dve nerovnako veľké oblasti – väčšiu severnú a menšiu južnú oblasť. V severnej oblasti medzi mladšími a staršími súrodencami prevládalo tykanie. V menšej, južnej oblasti prevládalo vykanie – mladší súrodenci svojim starším súrodencom vykali. Ako dôvod vykrania sa pri časti odpovedí uvádzal veľký vekový rozdiel. Vykanie mladších súrodencov starším súrodencom sa vyskytovalo v ojedinelých prípadoch aj vo väčšej, severnej časti Slovenska, ale nikdy tak, že by jav vytváralo čo len menšie územné zoskupenie.

V slovenských obciach na území Poľska mladší súrodenci svojim starším súrodencom jednoznačne tykali. Výskyt tykania priamo nadväzuje na príslušné oblasti Slovenska kde taktiež mladší súrodenci starším súrodencom tykali. V ostatných štátoch strednej a južnej Európy, v ktorých žijú slovenské menšiny, situácia v tomto smere nebola tak priestorovo jednoznačná. Na Ukrajine, v Maďarsku, Rumunsku a v Chorvátsku sa oba jazy – tykanie aj vykanie vyskytovali popri sebe, vytvárajúc vo väčšine prípadov len menšie územné zoskupenia. Väčšie zoskupenie vykrania mladších súrodencov starším súrodencom sa nachádzalo len v juhovýchodnom Maďarsku a v príslušnej oblasti Rumunského Banátu. V Srbsku a v Bulharsku prevládalo vykanie mladších súrodencov starším súrodencom.

Nasledujúce tri otázky smerovali do okruhu príbuzenstva. Na prvom mieste sa dotazník zaujímal, či kmotrovia – manželský pár alebo jednotlivci, ktorí niesli na krst detí manželského páru, si navzájom vykali alebo tykali. Na základe získaných a spracovaných odpovedí možno konštatovať, že takmer na celom území Slovenska si kmotrovia v prvej polovici 20. stor. navzájom vykali. Len v ojedinelých prípadoch si na západnom a strednom Slovensku tykali. Na celom území Slovenska jednoznačným dôvodom na vykanie, hoci si pred kmotrovstvom oba páry tykali, bolo vstúpenie do kmotrovstva. Len v niekoľkých prípadoch na južnom a severozápadnom Slovensku bolo ako dôvod vykrania uvedené, že sa tak stalo len v prípade veľkého vekového rozdielu. Dokonca v dvoch prípadoch v okolí Nitry a v dvoch prípadoch v okolí Levíc si kmotrovia navzájom onikali.

V absolútnej väčšine skúmaných lokalít v prostredí slovenských menšín žijúcich v štátoch strednej a južnej Európy si kmotrovci navzájom vykali. Len v jednom prípade na Ukrajine a v piatich lokalitách v Maďarsku si kmotrovci navzájom tykali. Aj tu jedným z dôvodov na vykanie bolo uzavretie kmotrovstva, hoci si oba páry pred kmotrovstvom tykali. Najviac údajov o tomto dôvode vykrania si bolo sústredené zo Srbska. Z ostatných krajín sú to len jeden, dva alebo tri údaje z každej z nich.

Ďalšou otázkou bolo vykanie si medzi svatovcami – rodičmi oboch manželov. Odpovede na otázku, čo bolo dôvodom vykrania, vytvárajú o niečo zložitejšie členenie územia Slovenska ako v predchádzajúcich prípadoch. Všeobecne možno konštatovať, že svatovci si na Slovensku v prvej polovici 20. stor. navzájom vykali. Len v ojedinelých prípadoch, ktoré sa nachádzajú v menších alebo väčších zoskupeniach po celom území, si svatovci tykali. Existovali dva dôvody, pre ktoré si svatovci vykali. Prvým dôvodom bol status svatovstva, ktorý vznikol uzavretím manželstva medzi ich deťmi. Ten platil takmer na celom území Slovenska. Druhým dôvodom bol veľký vekový rozdiel, ktorý sa vyskytoval

najmä na južnom a severozápadnom Slovensku a v niekoľkých ojedinelých prípadoch aj na východnom Slovensku, buď samostatne alebo popri svatovstve. Len v jednom jedinom prípade na južnom Slovensku sa spomína ako dôvod vykania medzi svatovcami veľký sociálny rozdiel.

Na základe výsledkov výskumu spôsobu života a tradičnej kultúry slovenských menšín v žijúcich v štátoch strednej a južnej Európy možno zhodne s pomermi na Slovensku konštatovať, že aj v tomto prostredí si v prvej polovici 20. stor. všeobecne svatovci navzájom vykali. V niekoľkých málo lokalitách na území Ukrajiny a Maďarska výskum zaznamenal aj ich vzájomné tykanie. Vo väčšine prípadov sa však tykanie vyskytuje súčasne s vykaním. Vzhľadom na vývin etikety oslovovania v priebehu 20. stor. možno oprávnenne predpokladať, že ide o nový jav, pravdepodobne už z druhej polovice 20. storočia.

Poslednou otázkou výskumu pre Etnografický atlas Slovenska na tykanie a vykanie medzi príbuznými bolo tykanie a vykanie medzi švagrami a švagrínami. Všeobecne možno konštatovať, že na celom území Slovenska si v prvej polovici 20. stor. švagrovia a švagríné navzájom tykali. Popri tykaní sa však vyskytovalo aj vykanie. Dôvodom vykania si bol veľký vekový rozdiel medzi nimi. Výskyt vykania z dôvodu vekového rozdielu sa vyskytoval najmä na západnom a severozápadnom Slovensku a v južnej časti stredného Slovenska. Na ostatnom území prevládalo medzi švagrami a švagrínami tykanie. Je pravdou, že i na tomto území sa vyskytovalo vykanie z dôvodu vekového rozdielu. Jeho výskyt bol však veľmi rozptýlený, bez výraznejšieho územného zoskupenia.

V absolútnej väčšine skúmaných lokalít v prostredí slovenských menšín žijúcich v štátoch strednej a južnej Európy si švagrovia a švagríné navzájom tykali. Popri tykaní sa v každej skúmanej krajine vyskytovalo aj vykanie, vo väčšine prípadov s dodatkom, že vykanie medzi švagrami a švagrínami bolo v dôsledku väčšieho vekového rozdielu medzi nimi. Je ťažko bez ďalších údajov, aj vzhľadom na roky výskumu (90. roky 20. stor.) rozhodnúť, či v prípade tykania medzi švagrami a švagrínami nebola zaznamenaná už len situácia charakteristická pre druhú polovicu 20. storočia. V prípade vykania možno zodpovedne konštatovať, že ide o starší jav, vyskytujúci sa najmä v Chorvátsku a v Báčke v srbskej Vojvodine.

V každej skupine príbuzných okrem údajov o ich tykaní a vykaní sa vo výskumných materiáloch objavili aj údaje o onikaní medzi nimi. Ak tieto údaje sústredíme, získame ďalšiu zaujímavú informáciu. Prevaha v onikaní medzi príbuznými sa viaže len na dve lokality – Domadice a Plášťovce v okr. Levice. V oboch obciach v minulosti žena mužovi onikala. Navzájom si tam onikali aj kmotrovia i svatovci. Vo veľkom rozptýlení na území západného a stredného Slovenska sa vyskytovalo tiež onikanie detí svojim rodičom a ostatným príbuzným, najmä starým rodičom. Onikanie medzi kmotrovcami sa okrem dvoch vyššie spomínaných obcí spomína ešte v troch obciach na západnom Slovensku, v Dubodieli, okr. Trenčín, Dražovciach, okr. Nitra a Nevidzanoch, okr. Zlaté Moravce. Údaje o onikaní medzi príbuznými chýbajú najmä na východnom Slovensku. Zmienka o onikaní detí svojim rodičom je len z Nálepkova, okr. Gelnica a Žakoviec, okr. Kežmarok. V oboch prípadoch je uvedené, že onikalo len nemecké obyvateľstvo. Čo je zvláštne, onikanie sa všeobecne nenachádza ani v oblasti Podunajska, Novohradu a Gemera, kde by sme ho, vzhľadom na osídlenie maďarskou menšinou a spôsob vykania v maďarčine pomocou zámena 3. osoby jednotného čísla, predpokladali.

Onikanie v skupine príbuzných sa v prvej polovici 20. stor. vyskytovalo aj v skúmanom prostredí slovenských menšín žijúcich v štátoch strednej a južnej Európy. Ide vždy len o ojedinelé prípady onikania vnukov starým rodičom, prípadne detí starším príbuzným. Údaje tohto druhu sa vyskytujú z územia Poľska, Ukrajiny, Maďarska a Rumunska. Absentujú z územia Chorvátska a Srbska.

Vzhľadom na skutočnosť, že v pomyselnom strede medzi územiami, ktoré skúmal Etnografický atlas Slovenska a Atlas tradičnej kultúry slovenských menšín v strednej a južnej Európe sa nachádza Maďarsko a celé územie do začiatku 20. stor. patrilo do Uhorského štátu, zaujímal som sa aj o jazykové a spoločenské pomery v maďarčine. V prvom rade som hľadal informácie v Maďarskom národopisnom atlase (Magyar Néprazi Atlasz). V atlase sa však žiadna mapa, ktorá by sa venovala etikete oslovenia nenachádza. Hľadal som ďalej v Maďarskom národopisnom lexikóne (Magyar Néprazi Lexikon). Tam som našiel heslo „oslovenie“ (megszólítás), ktorého text je všeobecný, bez uvedenia viacerých príkladov konkrétneho spôsobu oslovenia medzi jednotlivými skupinami príbuzných a ich územného rozšírenia. Všeobecne hovorí tiež o vykaní a tykaní medzi rôznymi spoločenskými skupinami (MNL 3 1980: 546). Ďalšie informácie o tykaní a vykaní, o ich histórii a formách som našiel v Jazykovej príručke (Nyelvművelő Kézikönyv), v Révaiovom veľkom lexikóne (Révai Nagy Lexikona), v hesle „oslovenie“ (megszólítás) (RNL 13 1915) a v práci Jenő Kiss: Spoločnosť a používanie jazyka (Társadalom és nyelvhasználat), v ktorej je časť 9. kapitoly venovaná aj tykaniu a vykaniu (KISS 1995: 270-275).

Interpretáciu vyššie získaného obrazu komplikuje absencia väčšieho počtu odbornej literatúry, ktorá by sa venovala osloveniu nielen z jazykovedného hľadiska, ale najmä z hľadiska ostatných spoločenských vied. Populárno-náučná literatúra vo forme príručiek alebo lexikónov spoločenského správania je v tomto prípade nepoužiteľná, pretože sa v prvom rade venuje tomu, čo by malo byť, a nie tomu čo bolo.

Na základe poznatkov získaných z výskumov spôsobu života a tradičnej kultúry obyvateľov Slovenska a Slovákov žijúcich ako etnické menšiny v štátoch strednej a južnej Európy i z maďarskej odbornej literatúry možno sformulovať najskôr niekoľko všeobecných záverov. V prvom rade, že tykanie predstavuje historicky staršiu a z dnešného pohľadu demokratickú formu oslovenia. Vykanie predstavuje historicky mladšiu, a najmä sociálnym statusom podmienenú formu oslovenia. Vykanie vzniká spolu so vznikom a rozvojom spoločenskej stratifikácie spoločnosti. Heslo v Révaiovom veľkom lexikóne hovorí, že sa tak stalo už v 9. storočí. Podľa Jazykovej príručky sa v plnej miere začalo uplatňovať od 16. stor., prípadne 17. storočia (NK 2 1980: 86). Pokiaľ ide o stratifikáciu spoločnosti, zvlášť tej časti, ktorú môžeme zovšeobecňujúco označiť ako príbuzenskú skupinu, treba brať do úvahy niekoľko faktorov. V prvom rade rodový faktor – nadradenosť muža nad ženou; generačný faktor – nadradenosť staršej generácie nad mladšou generáciou; faktor príbuzenstva založený na druhu príbuzenstva a obradnom vstupe do neho, a nakoniec sociálny faktor založený na spoločenskom postavení a majetkovom vlastníctve.

Do úvahy treba brať aj rozdiely v slovnom vyjadrení vykania v slovenskom a maďarskom jazyku, a tiež vplyv maďarčiny na slovenskú jazykovú prax najmä v 19. storočí. Netreba tiež zabudnúť, že oslovenie je dvojstranný akt, ktorý napovedá o vzájomnom postavení oslovujúceho a osloveného. Slovenčina používa pri vykaní zámeno **vy** alebo tvar slovesa v 1. osobe množného čísla, bez označenia oslovovaného. Maďarčina pri vykaní používa 3. osobu jednotného čísla za pozitíva zámena **ön**, za ktorým nasleduje označenie oslovovaného, a až za ním príslušný tvar slovesa. Zámeno **ön** vystriedalo v prvej polovici 19. stor. zastarané tvary zámen **maga** a **kend**. Použitie zámena **maga** predstavovalo bežnú, menej úctivú formu vykania. Používalo sa, keď nadriadený oslovoval podriadeného. Použitie zámena **kend** predstavovalo úctivú formu vykania. Použil ho podriadený, keď oslovoval nadriadeného. Slovenčina v tomto smere používala len dvojicu zámen **vy** a **ty**, pričom vykanie predstavuje úctivú formu oslovenia a tykanie môže vyjadrovať oslovenie tak medzi spoločensky rovnými, ako aj spoločensky nerovnými osobami.

Pri interpretácii konkrétnych spôsobov oslovenia sa v jednotlivých skupinách príbuzenstva situácia javí o niečo zložitejšie. Tykanie ženy mužovi možno z historického i súčasného pohľadu hodnotiť ako prejav rovnocenného partnerského vzťahu. Vykanie v tomto prípade predstavuje prejav nadradenosti muža nad ženou, ktorá vyplývala najmä z dobovo vyššieho spoločenského hodnotenia postavenia muža ako živiteľa a hlavy rodiny v minulosti. Veľký vekový rozdiel medzi mužom a ženou len umocňoval podriadenosť a závislosť ženy od muža, čo našlo vyjadrenie aj v spôsobe oslovenia ženy muža – vo vykaní, pričom muž v každom prípade žene tykal.

Tykanie detí svojim rodičom možno jednoznačne považovať za novodobý jav, ktorý sa v našom kultúrnom prostredí začal formovať v prvej polovici 20. stor. a presadil sa až v jeho druhej polovici. Partnerský vzťah detí a rodičov, vyjadrený vzájomným tykaním, súvisí so spoločenskými a hospodárskymi zmenami, ktoré v tom období nastali. Vykanie detí svojim rodičom v minulosti vyplývalo jednak z prirodzeného generačného odstupu, ale tiež zo spoločenskej, a najmä hospodárskej závislosti detí od svojich rodičov. Rodičia v minulosti predstavovali pre deti v prvom rade spoločenskú a hospodársku autoritu. Hospodárska závislosť detí od svojich rodičov vo vidieckom prostredí s prevahou roľníckeho zamestnania prakticky pretrvávala až do smrti rodičov. Až vtedy deti zvyčajne získali rodičovský majetok a stali sa spoločensky a hospodársky nezávislí.

V prípade tykania mladších súrodencov svojim starším súrodencom prvoradú úlohu zohrávala príslušnosť do spoločnej príbuzenskej vrstvy, bez ohľadu na vek jej jednotlivých členov. Tykaním bola vyjadrená rovnocennosť ich vzájomného vzťahu. V prípade vykania mladších súrodencov svojim starším súrodencom prvoradú úlohu zohrával veľký vekový rozdiel medzi nimi, t.j. prirodzená nadradenosť starších nad mladšími. Veľký vekový rozdiel medzi deťmi v rámci jednej rodiny nebol v minulosti ničím výnimočným. Mnohohetné rodiny boli na Slovensku v 19. a začiatkom 20. stor. bežným javom. Výnimku z tohto pravidla tvorili len južné oblasti s prevahou protestantského – evanjelického alebo kalvínskeho obyvateľstva. V ich rodinách prevládal systém jedného dieťaťa.

Prevaha vykania medzi kmotrovcami, dokonca aj v prípade, že si pred uzavretím kmotrovstva navzájom tykali, jednoznačne svedčí o výnimočnom príbuzenskom vzťahu, ktorý vzniká funkciou pri cirkevnom obrade krstu. Na celom Slovensku v minulosti patrili kmotrovia k najbližšej rodine. Vo vzťahu k nim platili tie isté spoločenské normy ako pre pokrvné príbuzenstvo. Výnimočnosť vzťahu bola umocnená práve vzájomným vykaním si. Tykanie medzi kmotrovcami je jednoznačne novodobý jav. Veľký vekový rozdiel medzi nimi zohrával v tomto smere svoj význam len v niekoľkých lokalitách.

Výnimočnosť a obradný charakter afinitného príbuzenstva malo aj svatovstvo, ktoré vzniká sobášom ich detí. Aj pri svatovstve bola výnimočnosť príbuzenského vzťahu vyjadrená vzájomným vykaním. Tak ako v prípade kmotrovstva, aj v prípade svatovstva možno vzájomné tykanie, vzhľadom na to, že sa vždy vyskytuje popri vykaní, považovať za novodobý jav. Veľký vekový rozdiel medzi svatovcami mohol a zohrával pri oslovovaní svoju rolu, ale primárnym faktorom vždy zostával vstup do príbuzenského vzťahu, ktorý bol založený na obrade sobáša ich detí – svatovstvo.

Pri interpretácii tykania a vykania medzi švagrami a švagrínami som na rozpakoch. Je pravdou, že aj švagrovstvo vzniká sobášom ich súrodencov, a teda mohlo by mať aj obradný charakter. Opak je však pravdou. Švagrovstvo nemá charakter obradného afinitného príbuzenstva, pretože súrodenci mladuchy a ženícha pri svadobnom obrade nezohrávajú nijakú obradnú funkciu. Prikláňam sa viac k názoru, že oba výskumy, jeden pre Etnografický atlas Slovenska a druhý v prostredí slovenských menšín v štátoch strednej a južnej Európy,

aj vzhľadom na roky výskumu (70. a 90. roky 20. stor.), zaznamenávajú skôr situáciu, ktorá bola už v druhej polovici 20. storočia. V prípade vykania medzi švagrami a švagrinami, podľa môjho názoru, primárnu funkciu zohrával veľký vekový rozdiel medzi nimi, a nie vznik príbuzenského vzťahu.

Výskyt onikania medzi príbuznými, ale nielen ono, ale aj vykanie v časti lokalít na Slovensku aj v prostredí slovenských menšín v štátoch strednej a južnej Európy možno spojiť s vplyvom maďarského jazyka a spoločenských pomerov, najmä v druhej polovici 19. storočia. Je to obdobie intenzívnej maďarizácie nemaďarského obyvateľstva v Uhorsku. S maďarčinou prichádzali aj nové spôsoby oslošovania v spoločenskom styku medzi príbuznými, ale najmä medzi cudzími osobami. Spôsob oslovenia závisel od spoločenského postavenia oslovovaného. Popri vykaní sa vo veľkej miere uplatňovalo onikanie. Spoločenská prax v Uhorsku v druhej polovici 19. storočia poznala dokonca jedenásť tried, do ktorých boli zatriedené osoby pracujúce vo verejných a štátnych inštitúciách. Každá skupine prináležalo jej vlastné oslovenie (HOLEC, PÁL 2006: 28-29).

Oba výskumy, jeden pre Etnografický atlas Slovenska a druhý v prostredí slovenských menšín v štátoch strednej a južnej Európy, sa tiež pýtali, ktorým osobám sa v dedine a mimo nej onikalo. Základné odpovede typu „onikalo sa, neonikalo sa“ vytvárajú v jednom i v druhom prípade pomerne zložitú priestorovú členenie oboch skúmaných území. Osoby, ktorým sa v obci i mimo nej onikalo, možno rozdeliť do niekoľkých skupín. Najzákladnejšiu skupinu tvoria staršie osoby, t.j. skupina, ktorá je určená vekom, a tiež veľká skupina neznámych osôb a osôb oblečených v mestskom odeve. Za ňou nasledujú skupiny, ktoré sú určené sociálnym statusom na základe svojho majetku, vzdelania alebo charakteru zamestnania. V prvom rade sa onikalo bohatým – pánom, niekedy s presnejším určením grófom, statkárom alebo zemanom. Za nimi nasledovala skupina vzdelancov, do ktorej patrili kňaz, lekár, učiteľ a notár. Onikalo sa tiež richtárovi a rôznym mestským alebo hospodárskym úradníkom. Sociálnu skupinu určenú zamestnaním tvorili ešte remeselníci, obchodníci, krčmári a židia. Označenie žid v tomto prípade sa nechápalo ako konfesijná alebo etnická charakteristika, ale ako synonymum obchodníka alebo krčmára. Analýza a interpretácia tohto javu však nie je predmetom tejto štúdie.

LITERATÚRA

- Atlas ľudovej kultúry Slovákov v Chorvátsku*. Našice 2005.
Atlas ľudovej kultúry Slovákov v Juhoslávii. Báčsky Petrovec 2002.
Atlas tradičnej kultúry slovenských menšín v strednej a južnej Európe. Bratislava 2006.
Dotazník Etnografického atlasu Slovenska, II. zv.. Bratislava 1970.
Etnografický atlas Slovenska. Bratislava 1990.
Encyklopaedia Beliana : Slovenská všeobecná encyklopédia, IV. zv. Bratislava 2005.
HOLEC, R.- PÁL, J.: *Aristokrat v službách štátu : Gróf Emmanuel Péchy*. Bratislava 2006.
KISS, J. : *Társadalom és nyelvhasználat*. Budapest 1995.
Ludová kultúra Slovákov v Chorvátsku. Našice 2002.
Ludová kultúra Slovákov na Ukrajine. Užhorod 2005.
Magyar Néprázi Atlasz (1987 - 1992). Budapest.
Magyar Néprázi Lexikon, 3. zv., K-Né. Budapest 1980.
Nyelvművelő Kézikönyv I. a II. zv. Budapest 1980.
Révai Nagy Lexikona, 13. zv. Budapest 1915.

ETIQUETTE AS A STYLE OF ADDRESSING RELATIVES IN SLOVAKIA AND IN THE ENVIRONMENT OF SLOVAK MINORITIES IN COUNTRIES IN CENTRAL AND SOUTHERN EUROPE

Summary

Social behaviour, more precisely the etiquette of addressing various sorts of people as a special issue is practically unknown in Slovak ethnology. The first references to this topic appeared only at the beginning of the 1970s, when mentioned in a questionnaire compiled for the purposes of the *Ethnographic Atlas of Slovakia (EAS)*. However, it was not treated separately but only as a part of questions concerning terminology used when pointing to the members of a kin. The data obtained by this research were processed by K. Apáthyová-Rusnáková and published in a map called the *Use of V-address and 'Sie'-address in the Family*. The terminology used to name relatives, including the style of addressing them, was embraced by a research study of the way of life and traditional culture of the Slovaks living in the countries in central and southern Europe. However, it developed only material recorded in the EAS. But neither the *EAS* nor the *Atlas of Traditional Culture of Slovak Minorities in Central and Southern Europe* did provide enough space for publicising results of a detailed study of the style of addressing adopted by the members of a kin. Only after some time elapsed, the author of the study returned to the topic and found it interesting enough to be continued.

Information obtained by a number of research studies into the way of life and traditional culture of inhabitants of Slovakia and the Slovaks living as ethnic minorities in states of central and southern Europe, and also from Hungarian academic sources enabled the author to formulate general conclusions about the T-V distinction. The first is that the T-address is a historically earlier form than the V-address. The latter one is not only of a later date but is also dependent on the social status of the addressee. Hence it indicates both the appearance and growth of stratification within the society.

What concerns stratification of that segment of society generally referred to as the kin, the writer suggests that a number of factors should be taken into consideration: (1) the gender factor – the superiority of man over woman, (2) the generation factor – the superiority of the older generation over the younger one, (3) the factor of membership in a kin, based on a specific kind of relationship and the ritual entry into it, and (4) the social factor based on the social and property status of the addressee. The writer notes that in the past each of these factors exercised essential influence on how the wife would address her husband, children their parents and what forms of address would be acceptable among siblings. The same concerned the way of mutual address among the god-parents and the parents-, brothers- and sisters-in-law.

Vydáva Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied

Hlavná redaktorka:

PhDr. Gabriela Kiliánová, CSc.

Výkonné redaktorky:

PhDr. Hana Hlôšková, CSc., Mgr. Tatiana Podolinská, PhD.

RNDr. Mgr. Tatiana Bužeková, PhD., Mgr. Michaela Ferencová, PhD.

Redakčná rada: Doc. PhDr. Marta Botíková, CSc., Mgr. Dušan Deák, PhD., doc. PhDr. Ľubica Dropppová, CSc., prof. PaedR. Bernard Garaj, CSc., doc. Mgr. Martin Kanovský, PhD., doc. PhDr. Eva Krekovičová, DrSc., PhDr. Jan Krist (ČR), PhDr. Peter Salner, DrSc., PhDr. Zdeněk Uherek, CSc. (ČR), PhDr. Miroslav Válka, PhD. (ČR), PhDr. Iveta Zuskinová

Adresa redakcie: Klemensova 19, 813 64 Bratislava

Registr. č. 7091

Rozširuje, objednávky a predplatné (aj do zahraničia) prijíma:

Slovak Academic Press, spol. s r.o. P.O. Box 57, Nám. slobody 6, 810 05 Bratislava

e-mail: sap@sappress.sk

SLOVAK ETHNOLOGY

Quarterly Review of the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences

Vol. 57, 2009, Number 1

Editors: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská,

Michaela Ferencová, Tatiana Bužeková

Address of editor: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovakia

Distributed by Slovak Academic Press, Ltd., P.O. Box 57, Nám. slobody 6,

810 05 Bratislava, Slovakia and SLOVART G.T.G. Ltd., Krupinská 4,

P.O. Box 152, 852 99 Bratislava, Slovakia

L'ETHNOLOGIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'ethnologie de l'Académie slovaque des sciences

Année 57, 2009, No 1

Rédacteurs: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská,

Michaela Ferencová, Tatiana Bužeková

Adresse de la rédaction: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovaquie

SLOWAKISCHE ETHNOLOGIE

Zeitschrift des Ethnologischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Jahrgang 57, 2009, Nr. 1

Redakteure: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská,

Michaela Ferencová, Tatiana Bužeková

Redaktion: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slowakei

SLOVENSKÝ NÁRODOPIIS

ISSN 1335-1303

MIČ 49 61
